

ARKÆOLOGI SYDFYN

2025

KULTURHISTORISK RAPPORT for egentlig arkæologisk undersøgelse

SOM 000794 Tankefuld 1E EU (ASF 0144)

Matr.nr.: 24bz

Ejerlav: Sørup, Svendborg Jorder

Sørup Sogn, Sunds Herred, tidl. Svendborg amt.

Sted- og lok.nr.: 090513-288

SLKS j.nr.: 22/17925

Allan Knudsen

Svendborg Museum

14-03-2025

Kulturhistorisk rapport for egentlig arkæologisk undersøgelse SOM 000794

Tankefuld 1E EU

Indhold

Undersøgelsens forhistorie	2
Administrative data	4
Øvrige data	5
Topografi, terræn og undergrund	6
Opmåling	7
Udgravningsmetode	8
Undersøgelsens resultater	9
K1: 2-SKIBET BYGNING.....	10
K2: 2-SKIBET BYGNING.....	13
K3: HEGNSFORLØB	15
K4: AKTIVITETSOMRÅDE MED ILD- OG KOGGRUBER	16
K5: AKTIVITETSOMRÅDE MED GRUBER.....	19
OPSUMMERING:.....	21
Fremtidigt arbejde på stedet.....	22

Abstract

På baggrund af forundersøgelse SOM726 har museet foretaget en egentlig undersøgelse på et i alt 2.966 m² stort areal. I forbindelse med den egentlige arkæologiske undersøgelse blev der registreret to 2-skibede bygningskonstruktioner og to aktivitetsområder. Det ene aktivitetsområde med hovedsageligt kogestensgruber. Det andet med øvrige gruber. Sidstnævnte var afgrænset af et hegnsløb. På baggrund af naturvidenskabelige dateringer, genstandsfund og fortidsmindernes karakter dateres de fundne konstruktioner til perioden yngre bronzealder til førromersk jernalder.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med byggemodning af et 21.520 m² stort areal (matrikel 24bz, Svendborg, Sunds) i Tankefuld anmodede Svendborg kommune om en forundersøgelse (SOM 726 / ASF 0004 Tankefuld 1E FU) af det pågældende areal. I forundersøgelsen blev der påtruffet væsentlige fortidsminder. Museet vurderede, at trusselsgraden var total i forbindelse med byggemodningen og indstillede dele af arealet til en egentlig undersøgelse.

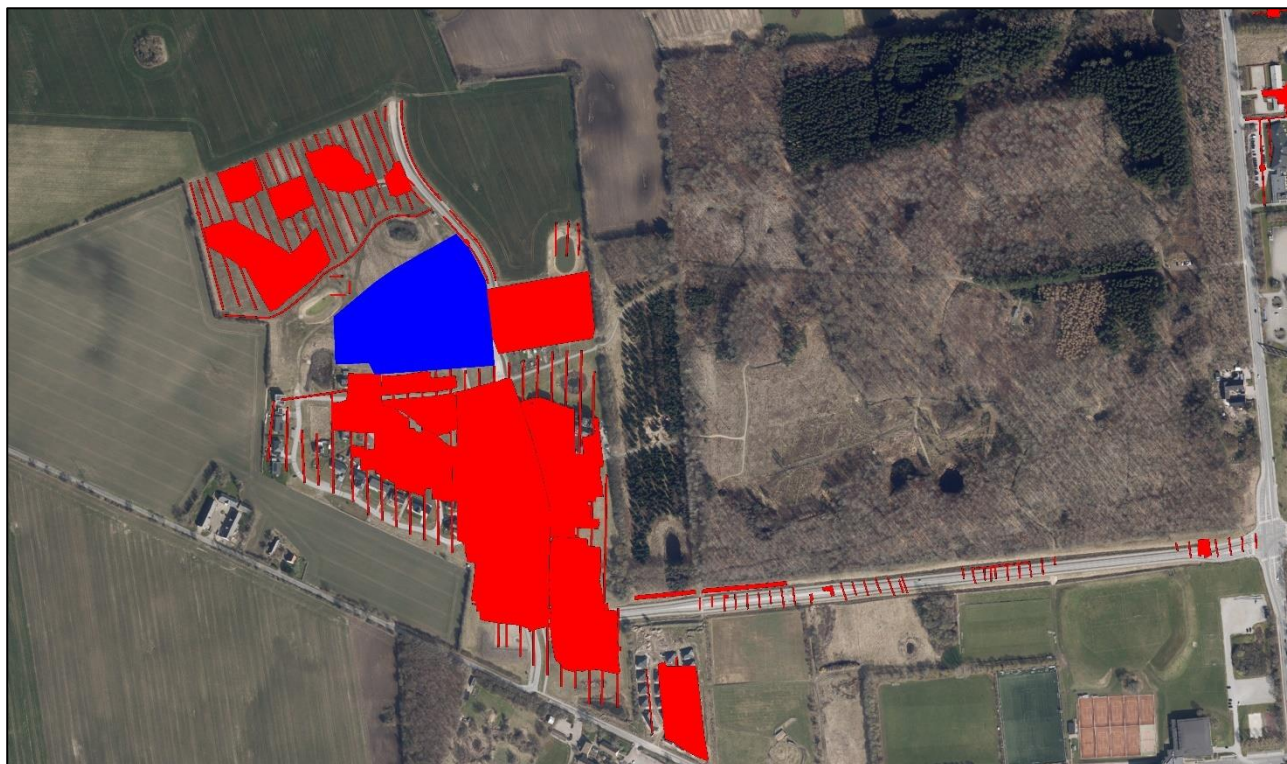

Med lyst blåt ses det berørte areal, med gult ses søgegrøfterne fra forundersøgelsen og med rødt ses de tre indstillede felter til den egentlige undersøgelse.

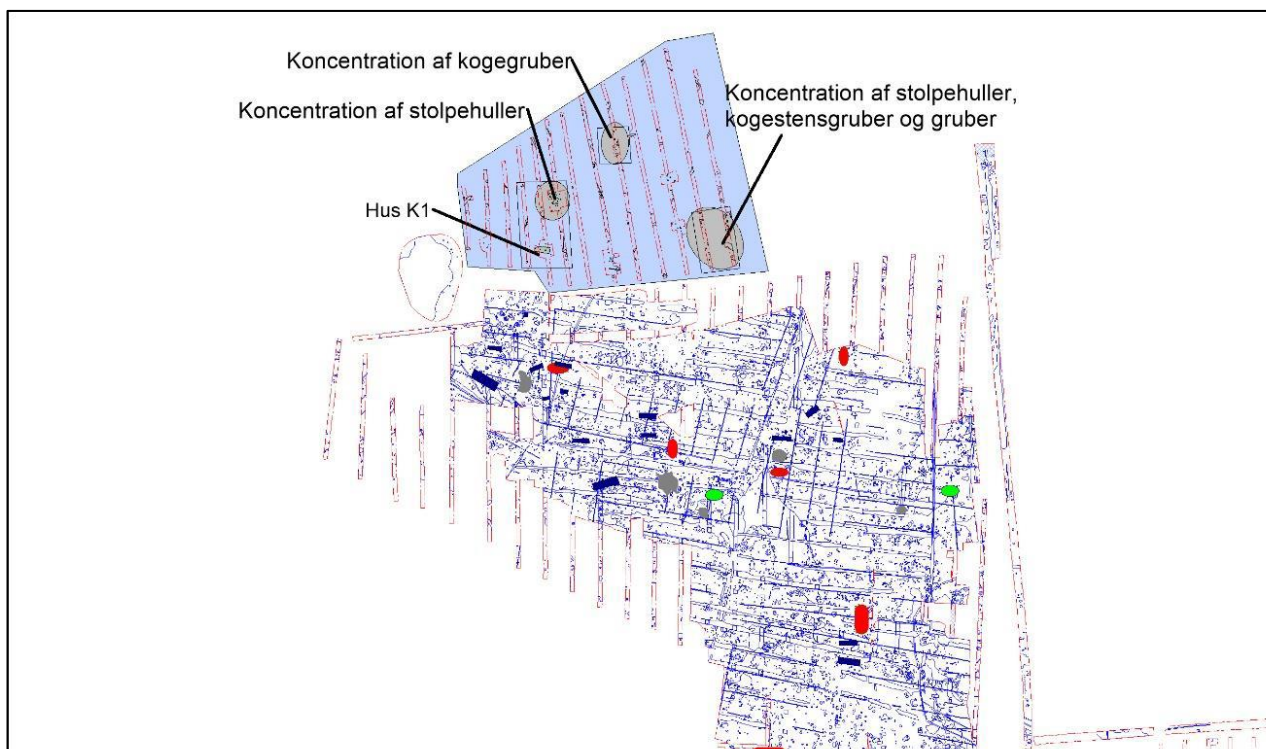
Indenfor de tre indstillede felter blev der i forundersøgelsen fundet følgende:

Tilsammen vil de tre felter afdække et mindre område med bebyggelse og aktivitetsområde. Fortidsminderne som forventes registreret, vil bidrage væsentligt til forståelsen af hele oldtidslandskabet ved Tankefuld. Det var ved de tidligere udgravninger mod syd tydeligt, at de mange bebyggelses- og aktivitetsspor fra både yngre stenalder og ældre jernalder ikke var afgrænset mod nord, men blot at anlægsintensiteten blev mindre. Netop den observation gør sig gældende ved forundersøgelsen, hvor det kunne konstateres at anlægsintensiteten ikke var nær så stor som mod syd, men dog stadig indeholdt væsentlige fortidsminder, som med al sandsynlighed skal knyttes til bebyggelserne mod syd. Den arkæologiske viden om oldtidens huse er efterhånden omfattende, men der er stadig mange ubesvarede spørgsmål, når det kommer til ressourceudnyttelse og aktivitetsområder.

Svendborg Museum har tidligere foretaget undersøgelser på arealerne lige syd og nord for den berørte matrikel og området er således kendetegnet ved en række fund fra både stenalder, bronzealder og jernalder.

Med blåt ses det forundersøgte areal på matrikel 24bz. Med rødt ses museets tidligere forundersøgelser og egentlige undersøgelser i Tankefuld.

Den lyseblå polygon viser bygherres projektareal. Syd derfor ses dele af de tidligere udgravninger med markeringer af et udsnit af de mange fundne konstruktioner: Huskonstruktioner fra ældre jernalder (blåt), gravpladser fra ældre jernalder (grønt), huskonstruktioner fra yngre stenalder (rødt) og stenrøser fra yngre stenalder (gråt). Det ses tydeligt at anlægssporene fra de ældre undersøgelser ikke er afgrænset mod nord, hvor den aktuelle undersøgelse ligger placeret.

Museet finder det derfor væsentligt at undersøge de tre indstillede felter, for at kunne forstå og muligvis afgrænse bebyggelsen og aktiviteten fra både yngre stenalder og ældre jernalder i Tankefuld. Undersøgelserne i Tankefuld er indenfor Svendborg Museums ansvarsområde et af blot få områder (foruden Gudme og Tved), hvor det over en lang årrække har været muligt gennem gentagne undersøgelser at kunne registrere og arbejde med bopladsmønstre, bopladsudbredelse, bebyggelse kontra aktivitetsområder samt bosættelsernes placering i det nære landskab.

Administrative data

Bygherre: Svendborg Kommune

Ansvarshavende institutioner:

Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv
Fejøgade 1
4800 Nykøbing Falster

Arkæologi Sydfyn, Svendborg Museum
Grubbemøllevej 13
5700 Svendborg

Fund, dokumentation og beretning opbevares på Svendborg Museum under undersøgelsens journalnummer SOM000794 Tankefuld 1E EU (ASF0144).

Kulturstyrelsens journalnummer: 22/17925

Sted- og lok.nr.: 090513-288

Undersøgelsen er udført i henhold til Museumsloven kap. 8 § 26, stk. 2

Øvrige data

Undersøgelsen fandt sted fra d. 30. januar 2023 til og med 24. februar 2023.

Vejret var undersøgelsesperioden særdeles vådt og mudret – muldafrømningen foregik dog i tørvejr. Temperaturen vekslede mellem tø- og frostvejr, hvilket besværliggjorde undersøgelses- og registreringsarbejdet betydeligt.

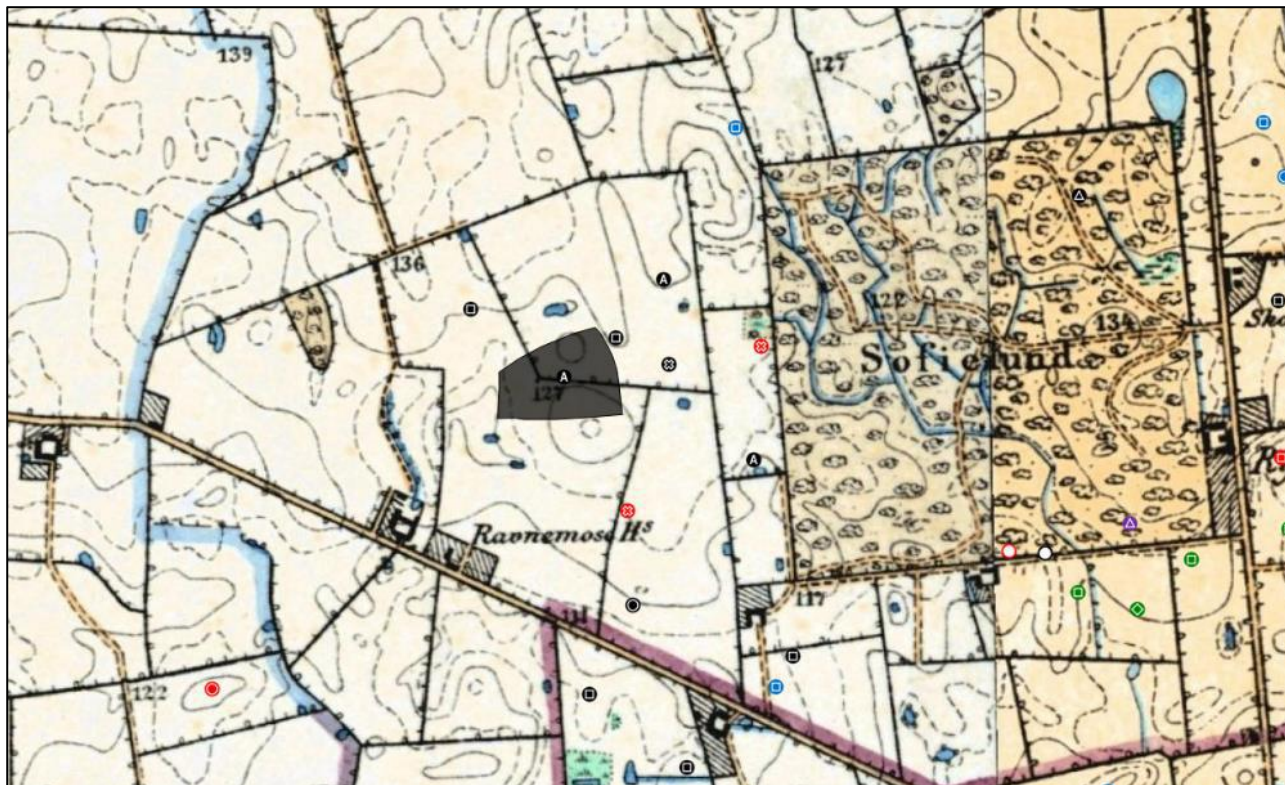

Oversigt over muldafrømningen i Felt 3, set fra syd-sydøst. De mørke skyer truer og gav sidenhen megen vand.

Topografi, terræn og undergrund

Arealet er beliggende i åbent land og dyrket mark. Terrænet er jævnt på det pågældende område, som ligger mellem kote 39-40,75. Lidt længere mod nord har der tidligere fandtes en del mindre søer/vådområder i nærheden, som også ses på ældre kortmateriale.

Lige nord for det indstillede areal løber højspændingsmaster.

Oversigtskort på Høje Målebordsblade inklusive punkter registreret på Fund & Fortidsminder. Det berørte areal ses med mørk grå polygon midt i billedet.

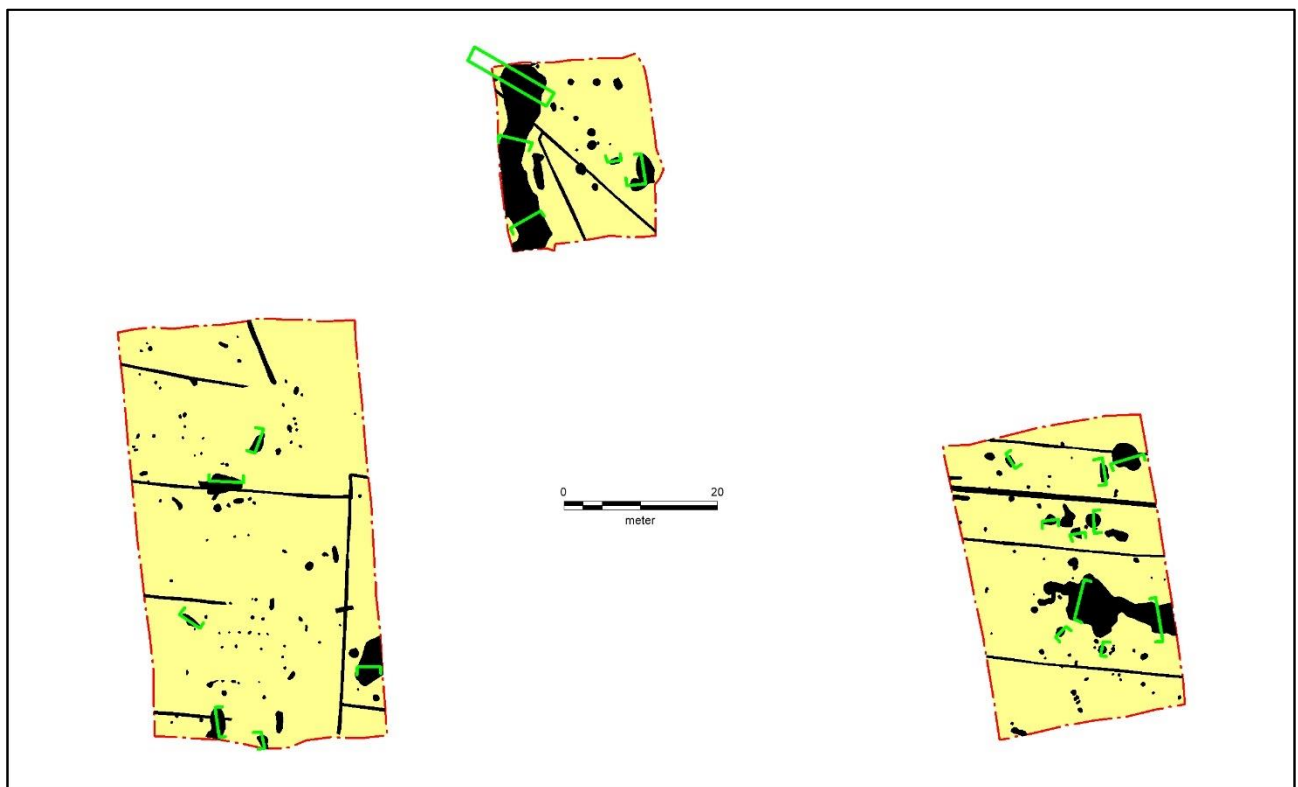
Undergrunden bestod af gult til brungult letsandet moræneler, som fremstod vådt og klægt mens undersøgelsen stod på.

Opmåling

De tre felter og alle fremkomne anlæg blev opmålt med GPS. Der er oprettet følgende bearbejdede lag i GIS-programmet MapInfo:

SOM794_Anlæg, SOM794_Felt, SOM794_kote, SOM794_Snit, SOM794_konstruktioner, SOM794_K1, SOM794_K2, SOM794_K3, SOM794_K4.

Disse filer udgør undersøgelsens samlede bearbejdede GIS-datasæt.

Oversigt over de samlede måledata. Med rødt ses feltgrænserne, med gult den blotlagte undergrund og med sort de indmålte anlæg. Grønt markerer de indmålte snit i gruber og større anlæg.

Udgravningsmetode

Der blev i alt afdækket 3.097 m² fordelt på tre felter (Felt 1 på 1.649 m², Felt 2 på 471 m² og Felt 3 på 977 m²). Gravemaskinen rømmede mulden af de tre felter og blev desuden benyttet til snit i større gruber og øvrige større anlæg.

Al muldafrømning skete til undergrundsniveau. Alle arkæologiske anlæg, dræn, grøfter og (recente) forstyrrelser blev opmålt med GPS og beskrevet i fladen. Relevante anlæg blev snittet med skovl og graveske og herefter tegnet og fotograferet. Genstandsfund blev hjemtaget og tildelt X-nummer.

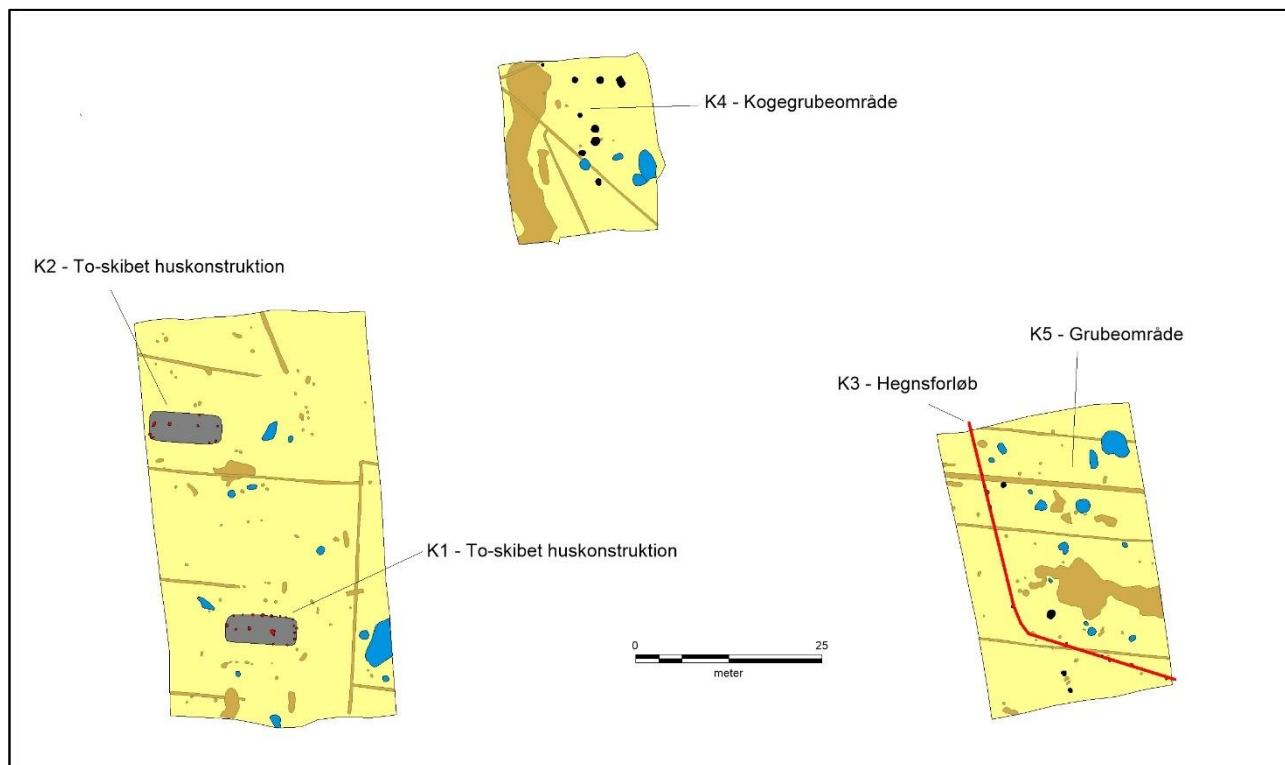
Årstiden og vejrforholdene besværliggjorde udgravningen. Der var i udgravningsperioden særdeles regnfyldt kombineret med vekslende frost og tøvejr, så store dele af udgravningen var ofte ét stort pløre og undergrunden var så vandmættet, at dybere profilsnit hurtigt stod under vand.

Profilsnit blev tegnet – oftest i målestok 1:20. Der oprettes i alt fem A3-tegninger med profiltegninger.

Snit i dybe anlæg trak hurtigt vand. Her er det grube A484 som delvist står under vand kort efter den blev snittet med gravemaskinen.

Undersøgelsens resultater

Oversigt over udgravningens tre felter med markering af de fundne konstruktioner. Med sort ses kogegruber, med blåt ses øvrige gruber. De to huskonstruktioner K1 og K2 er markeret med gråt og hegnsforløb K3 ses med rødt.

I undersøgelsen blev der i alt registreret og opmålt 188 anlæg i fladen (A301-A488). Dertil indgik relevante anlæg fra forundersøgelsen også i den egentlige undersøgelse. Anlæggende fra den egentlige undersøgelse fordeler sig som følger:

Stolpehul: 96 stk.

Fyldskifte: 38 stk.

Grube: 29 stk.

Koge- og ildgruber: 13 stk.

Recent: 7 stk.

Naturfænomen: 2 stk.

Kulturlag: 1 stk.

Udgår: 1 stk.

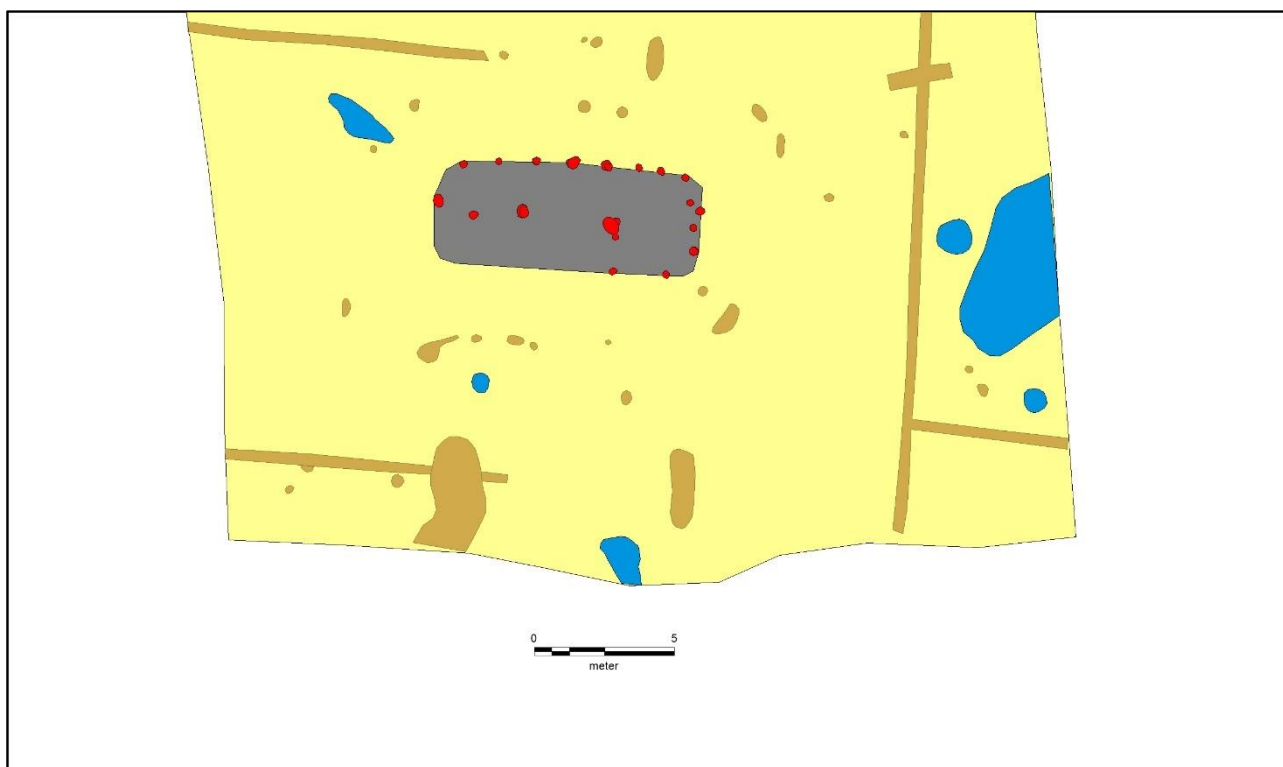
Enkelte anlæg fra forundersøgelsen kunne ikke genfindes i den egentlige undersøgelse.

Der er hjemtaget i alt 33 X-numre (X1-X33) fordelt på 31 jordprøver samt to genstandsfund (X19 og X33). Jordprøver blev efter undersøgelsen floteret og sendt til kursorisk gennemgang hos Moesgård Museum og et udvalg blev sendt til datering i Poznan.

Blandt de registrerede anlæg kunne der udskilles to huskonstruktioner (K1 og K2), et hegnsforløb (K3) samt to aktivitetsområder: et med ild- og kogegruber (K4) og et med øvrige gruber (K5).

K1: 2-SKIBET BYGNING

I vestligt felt blev der afdækket resterne af en to-skibet bygning. Bygningen ligger øst-vest orienteret og var bevaret ved stolpehuller fra indre midtsulestolper, vægstolper samt indgangsparti i nordvæggen.

Udsnit fra oversigtsplanen med K1 markeret med gråt. De enkelte stolpehuller ses med rødt. Gruber i området ses med blå og øvrige anlæg med lysbrunt.

K1 består af to store indre stolpehuller (A185 og A332) som tolkes som del af en midtsulekonstruktion. Det østlige stolpehul (A185) har støttestolper (A340 og A186). Desuden ses et enkelt stolpehul mod vest (A385), som muligvis kan være del af den bærende konstruktion eller have en anden indre funktion i bygningen. Bygningen har bevaret mindre væg- og gavlstolpehuller bevaret i nordvæg og østgavl. Der er kun få bevarede stolpehuller fra sydvæg og østgavl. I nordvæggen ses kraftigere stolpehuller midtfor, som må repræsentere indgangspartiet (A330 og A334). Udenfor bygningen ses ingen sikre fortidsminder knyttet til bygningens brugsperiode. Dog er

der registreret fyldskifter og gruber nær bygningen som tolkes som at kan høre til bygningens brugsperiode. Bygningen måler ca. 9,60 x 4 meter. Mange af stolpehullerne var tydelige i fladen men blot bevaret i ringe grad i profil.

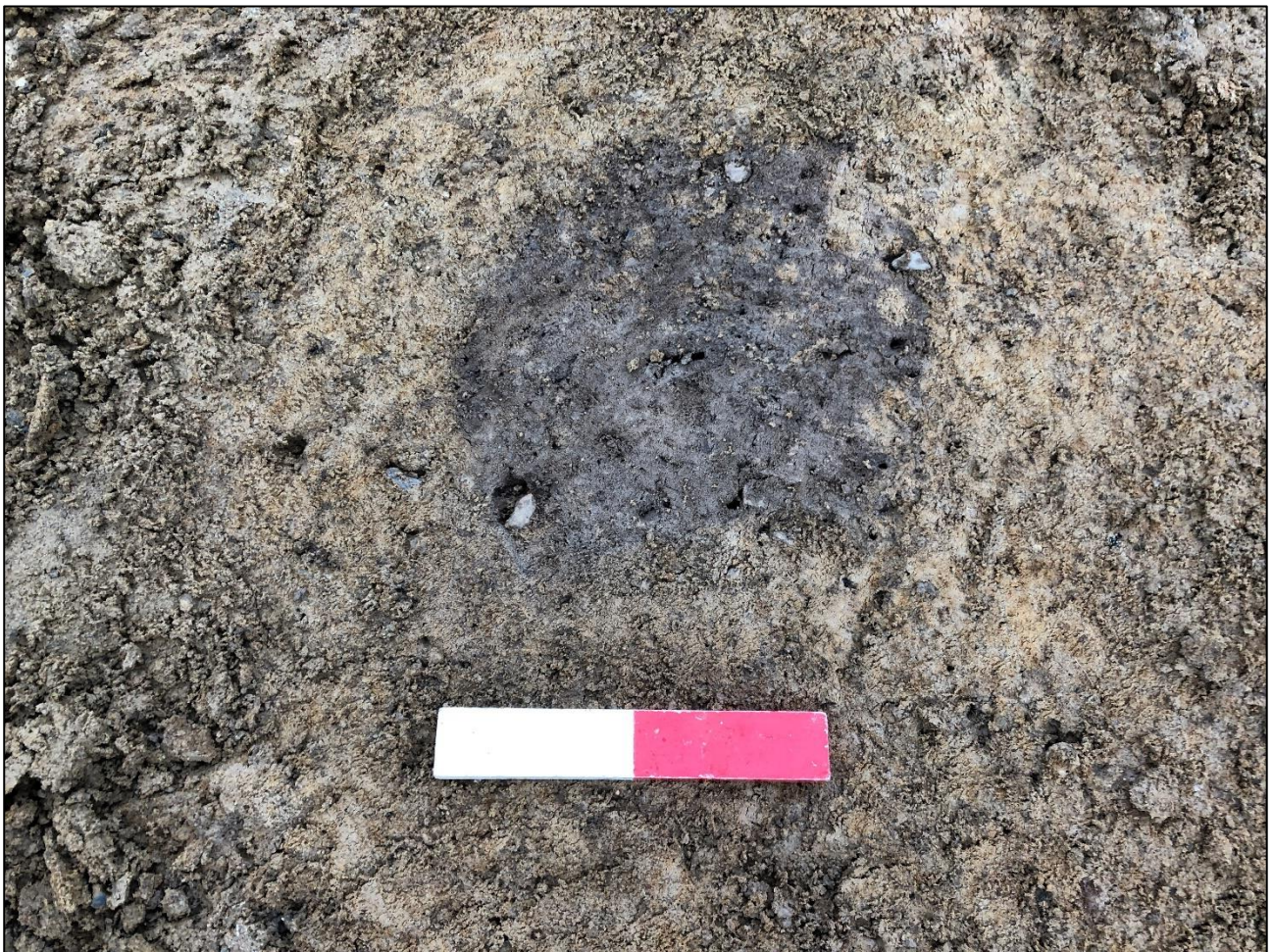
Trods hjemtag af flere jordprøver fra konstruktionen var kun to egnede til naturvidenskabelig datering. Fra de undersøgte stolpehuller findes derfor følgende dateringer:

A375, X13-A: 95.4% probability: **385BC (95.4%) 197BC**

A375, X13-B: 95.4% probability: **236BC (48.3%) 103BC**

Der findes ingen daterende genstandsfund fra konstruktionen.

På baggrund af ovenstående dateres konstruktionen usikker til førromersk jernalder.

Eksempel på stolpehul fra K1 i fladen. Her er det stolpehul A342 fra bygningens østgavl.

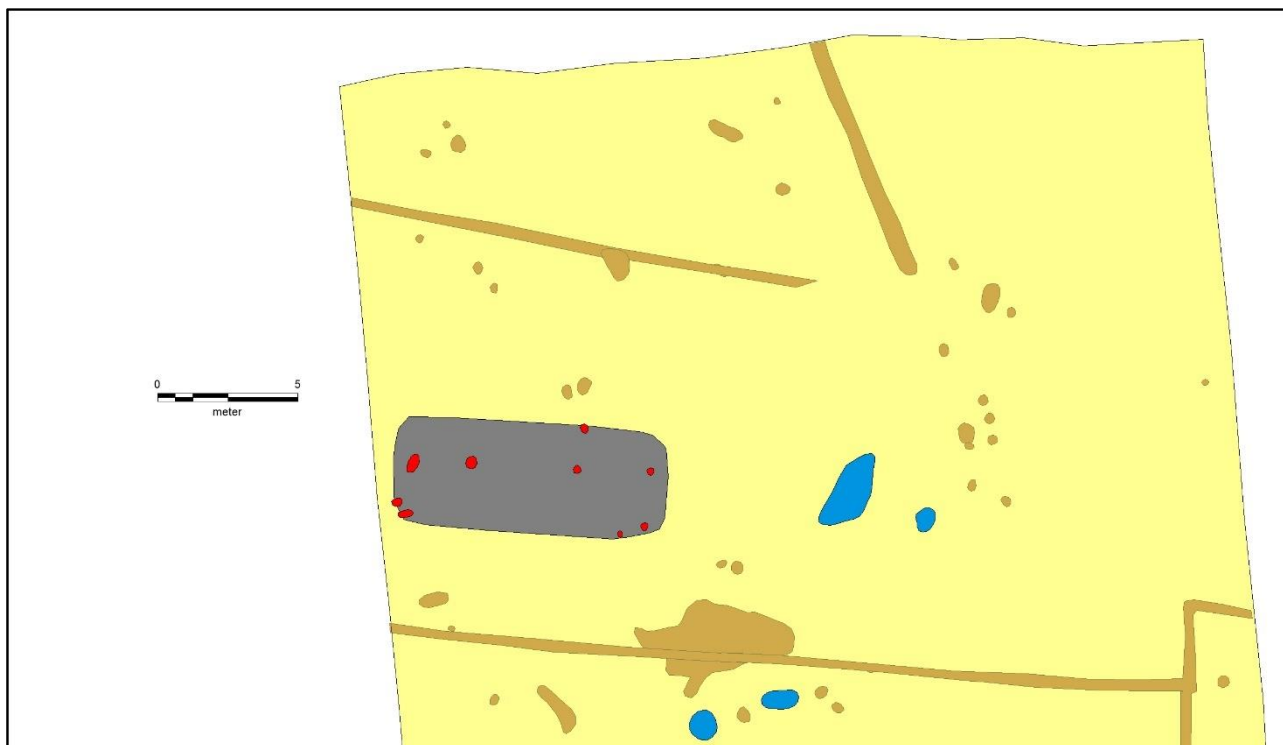
Eksempel på stolpehul fra K1 i profil. Her er det stolpehul A342 fra bygningens østgavl.

Bygningens nordvæg, set fra vest. Stolpehullerne, der er markeret med gule pinde, ses på billedet svagt i den våde fedtede undergrund.

K2: 2-SKIBET BYGNING

I vestligt felt ses nordlig resterne af en to-skibet bygning. Bygningen ligger øst-vest orienteret og var bevaret ved stolpehuller fra indre midtsulestolper samt enkelte vægstolper. Bevaringsgraden er ringe i det blot enkelte væg- og gavlstolpehuller er bevaret.

Udsnit fra oversigtsplanen med K2 markeret med gråt. De enkelte stolpehuller ses med rødt. Gruber i området ses med blå og øvrige anlæg med lysbrunt.

K2 består af fire indre stolpehuller (A356, A360, A367, A368), som tolkes som del af en midtsulekonstruktion. Det østlige stolpehul (A356) kan muligvis også være del af gavlkonstruktionen. Der ses kun enkelte bevarede stolpehuller fra gavl- og vægkonstruktionen (A369, A370, A359, A357, A358) og der ses ingen sikre ingangsparti. Bygningen måler ca. 9,80 x 4 meter. Udenfor bygningen ses ingen sikre fortidsminder knyttet til bygningens brugsperiode. Dog er der registreret fyldskifter og gruber nær bygningen som tolkes som at kan høre til bygningens brugsperiode.

Fra konstruktionen findes ingen naturvidenskabelige dateringer.

Der findes ingen daterende genstandsfund fra konstruktionen.

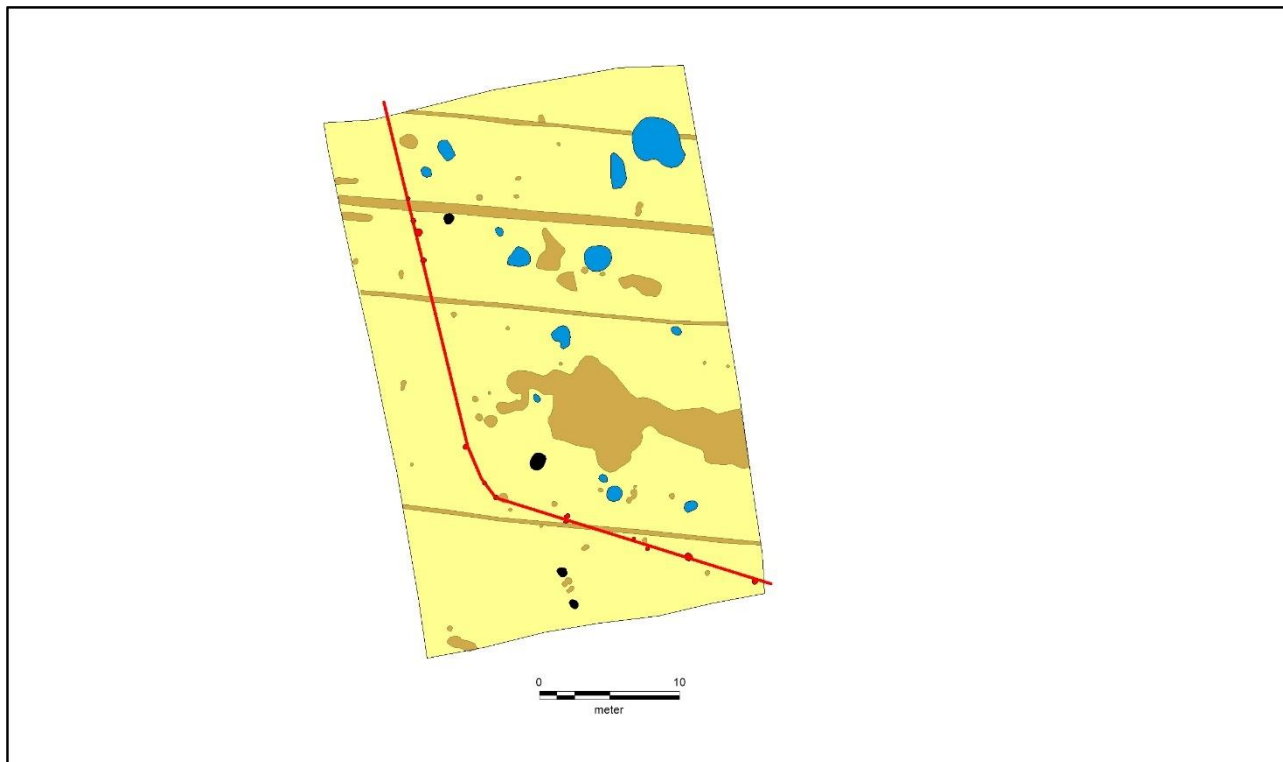
På baggrund af ovenstående dateres konstruktionen usikker til førromersk jernalder grundet lighed med bygningskonstruktionen K1.

Eksempel på snit i stolpehul fra K2. Her er det stolpehul A367, som var del af den indre bærende konstruktion i bygningen.

K3: HEGNSFORLØB

I østligt felt ses resterne af et længere hegnsforløb som afgrænser et vinklet (nordsyd-østvest) forløb. Indenfor hegnsforløbet i nordøstligt hjørne af feltet ses et grubekompleks (K5).

Udsnit fra oversigtsplanen med K3 markeret med rødt. De enkelte stolpehuller ses også med rødt. Gruber i området ses med blå, kogestensgruber med sort og øvrige anlæg med lysbrunt.

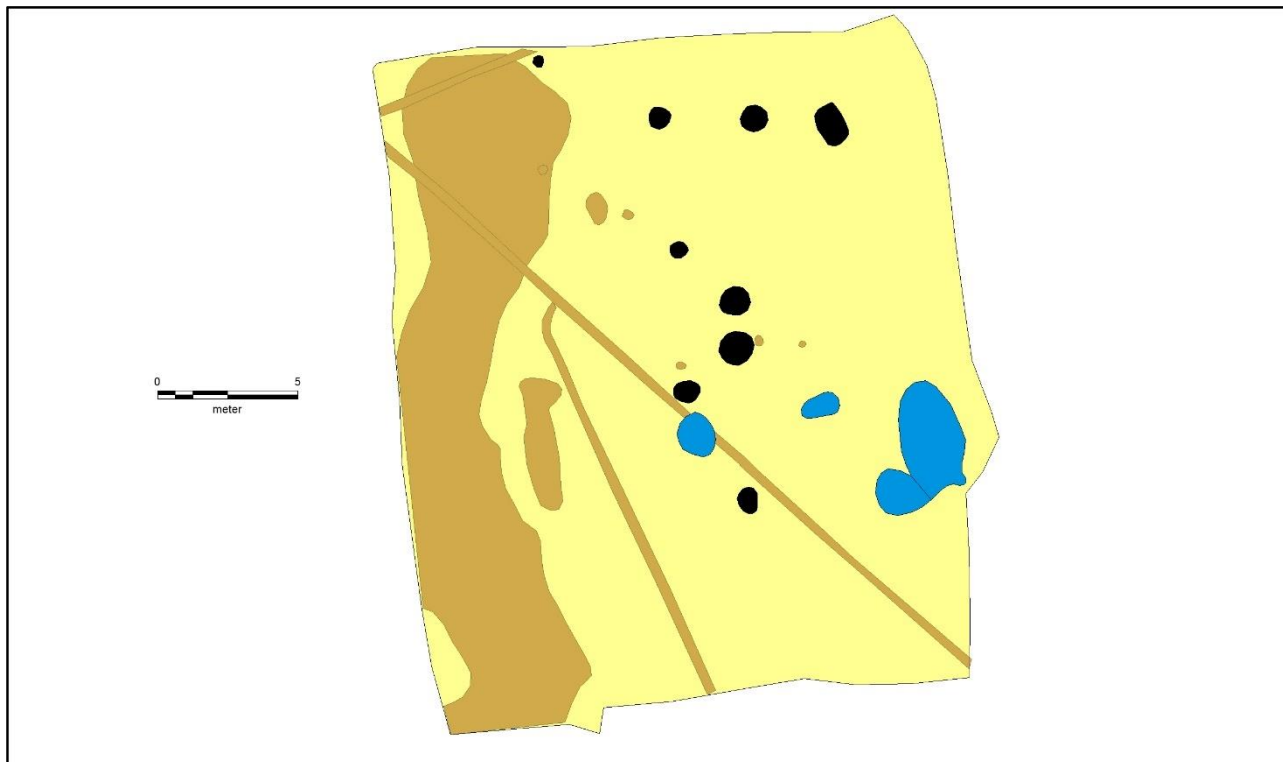
Fra konstruktionen findes ingen naturvidenskabelige dateringer.

Der findes ingen daterende genstandsfund fra konstruktionen.

På baggrund af ovenstående dateres konstruktionen bredt til oldtid og muligvis til førromersk jernalder, da hegnet regnes for at være samtidig med K5 (aktivitetsområde med gruber), som hegnet synes at afgrænse.

K4: AKTIVITETSOMRÅDE MED ILD- OG KOGEGRUBER

I det nordlige felt ses en koncentration af kogegruber. Kogegruberne fremstod tydeligt i undergrund og lå ganske tæt; dog uden tydeligt system.

Udsnit fra oversigtsplanen med kogegruberne K4 markeret med sort. Gruber i området ses med blå og øvrige anlæg med lysbrunt.

Fra aktivitetsområdet findes følgende naturvidenskabelige dateringer:

A403, X3: 95.4% probability: **990BC (95.4%) 826BC**

A404, X4: 95.4% probability: **1271BC (95.4%) 1054BC**

A406, X9: 95.4% probability: **233BC (56.1%) 97BC**

A407, X5: 95.4% probability: **1133BC (82.9%) 983BC**

A408, X10: 95.4% probability: **364BC (94.4%) 150BC**

A414, X6: 95.4% probability: **367BC (95.4%) 155BC**

A420, X8: 95.4% probability: **234BC (52.5%) 101BC**

A421, X2: 95.4% probability: **236BC (48.3%) 103BC**

Der findes ingen daterende genstandsfund fra aktivitetsområdet.

På baggrund af ovenstående dateres aktivitetsområdet K4 med kogegruber til perioden fra yngre bronzealder til førromersk jernalder.

Felt 2, nordlige felt set fra nordøst. De store sorte kogestensgruber ses tydeligt i den lysbrune undergrundsler.

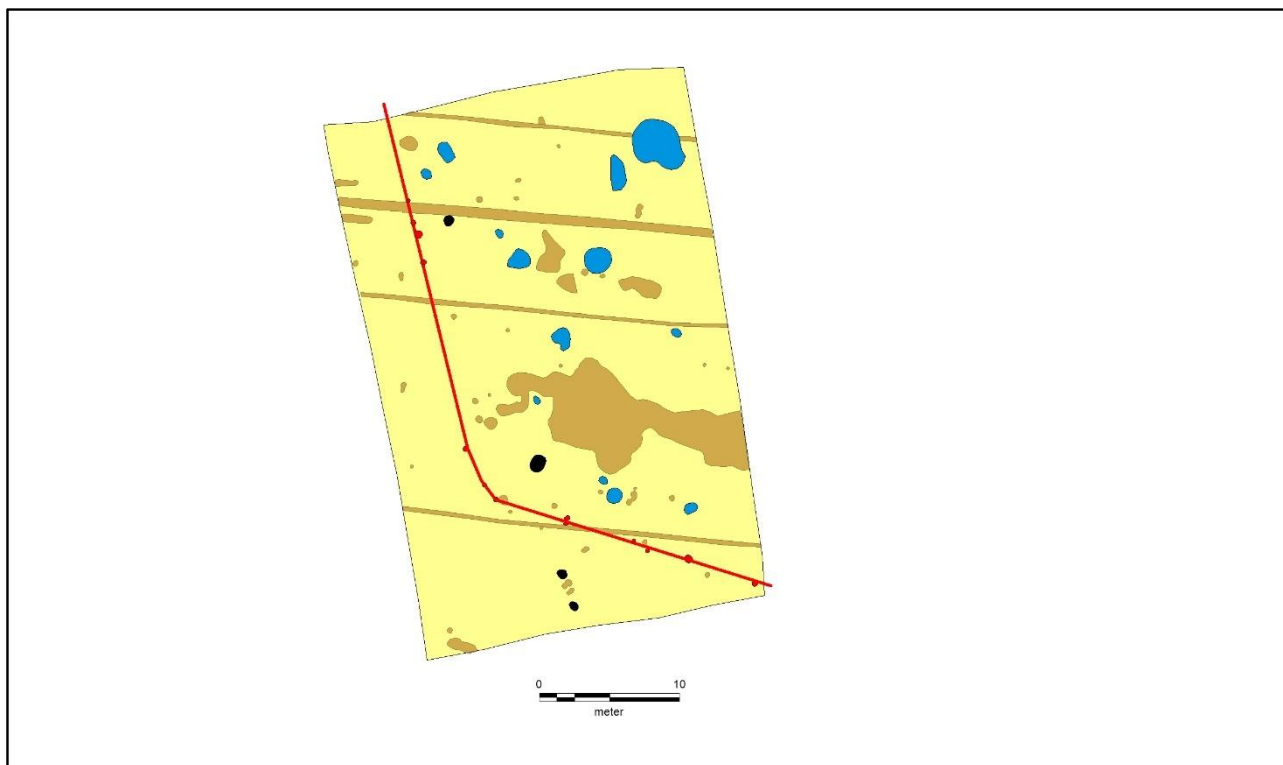
Eksempel på kogegrube A420 i flade. De mange ildskørnede sten ses tydeligt i anlægget.

Eksempel på snittet kogegrube – her er det A420.

K5: AKTIVITETSOMRÅDE MED GRUBER

I østligt felt ses en koncentration af gruber. Gruberne afgrænses af hegnsforløb K3. Foruden gruberne ses kun enkelte øvrige anlæg samt mange recente forstyrrelser indenfor hegnsforløbet (disse kan muligvis skyldes jordarbejder på området som muligvis ses på ortofoto fra 2022).

Udsnit fra oversigtsplanen med gruberne K5 markeret med blåt. Med rødt ses hegnsforløbet K3, kogestensgruber med sort og øvrige anlæg med lysbrunt.

Fra aktivitetsområdet findes følgende datering:

A475, X23: 95,4% probability: **361BC (92.0%) 147BC**

Der findes genstandsfund i form af keramik fra grube A455 (X19).

På baggrund af ovenstående dateres aktivitetsområdet noget usikkert til førromersk jernalder og regnes for at være samtidig med K3 (hegnsforløb), som gruberne synes at afgrænses af.

Eksempel på snittet grube. Her er det A475.

Eksempel på snittet grube. Her er det A484.

Keramik X19 fra grube A455.

OPSUMMERING:

De fundne konstruktioner i udgravningen, samt genstandsmaterialet og de naturvidenskabelige dateringer, tegner et billede af aktiviteter i form af huskonstruktioner og aktivitetsområder fra førromersk jernalder. Blot kogestensgrube-området (K4) synes at strække sig ned i yngre bronzealder. Bebyggelses- og aktivitetsspor fra samme perioder af oldtiden er tidligere fundet i Tankefuld ved undersøgelser syd for det aktuelle område (se evt. undersøgelserne SOM413, SOM415 og ØHM1002). Den aktuelle udgravning viser således at bebyggelsessporene fra ældre jernalder strækker sig længere mod nord end førhen erkendt.

Fremtidigt arbejde på stedet

Efter afslutning af den egentlige arkæologiske undersøgelse blev hele undersøgelsesarealet (for både forundersøgelse SOM726 og den egentlige undersøgelse SOMM794) frigivet til bygherre. Efterfølgende fulgte arbejdet håndtering af de naturvidenskabelige prøver og med afrapportering.

Udgravningen viste at lettere konstruktioner og anlæg i området er bevaret i ringe grade i dybden, da flere af de registrerede anlæg – både stolpehuller fra huskonstruktioner og kogestensgruber – blot var bevaret i ned til få cm's dybde.

Museet har gennem mange år foretaget undersøgelser i Tankefuld og har også ved fremtidige jordarbejder i området arkæologisk interesse.